

Het handelsrecord van 1998

Auteur(s):

Oldersma, H.

Werzaam bij het ministerie van Economische Zaken.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4207, pagina 436, 4 juni 1999

Rubriek:

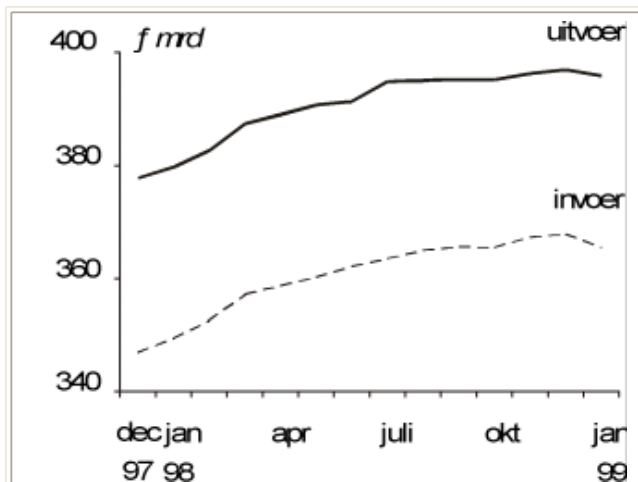
Monitor

Trefwoord(en):

handel

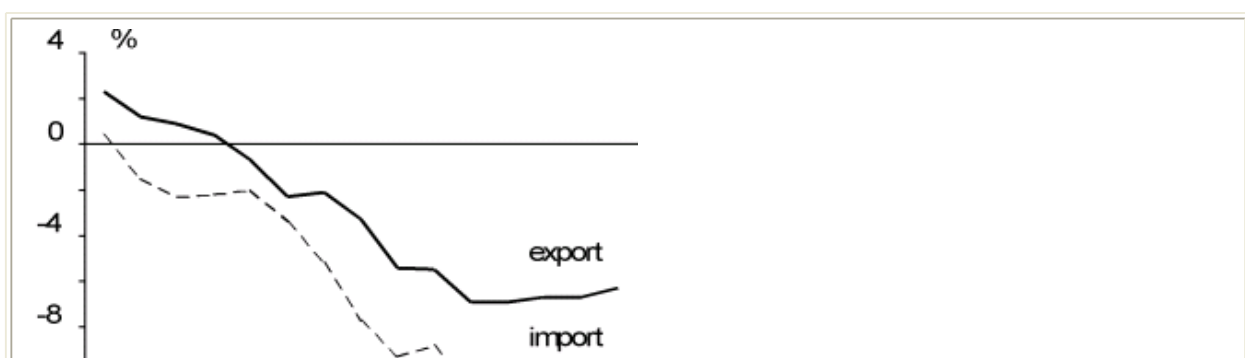
In 1998 is de grensoverschrijdende handel in goederen op een recordhoogte uitgekomen van f 765 miljard. Het is zeer de vraag of dit record in 1999 zal worden overtroffen.

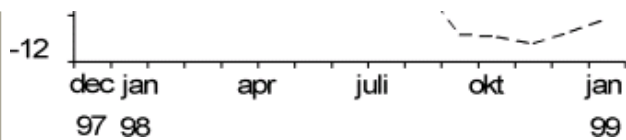
In 1998 vestigden de Nederlandse ex- en importeurs van goederen wederom records. De uitvoer kwam volgens de laatste bekende gegevens uit op een niveau van f 397 miljard, de invoer op f 368 miljard. In de loop van 1998 vlakte de groei van de uitvoer en invoer af. Dat komt goed naar voren als de ontwikkeling van de 12-maandstotalen ¹ in beeld gebracht wordt (figuur 1). Daaruit blijkt dat sinds juli de uitvoer nauwelijks meer is toegenomen. In januari 1999 werd voor zowel de uitvoer als de invoer zelfs een duidelijke daling van de 12-maandstotalen gesignaleerd.

Figuur 1. De Nederlandse goederenhandel, 12-maandstotalen

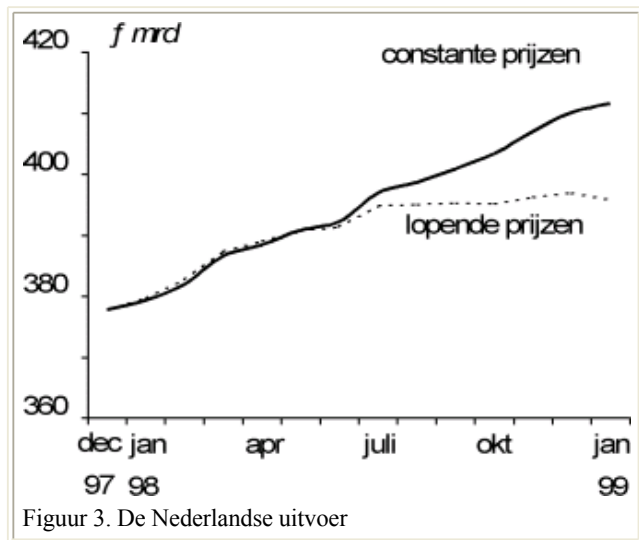
In [figuur 1](#) is de nominale ontwikkeling van de handel weergegeven. Een nadere beschouwing brengt aan het licht dat het vooral de dalende prijzen zijn die verantwoordelijk zijn voor de dalende uitvoer en invoer. In 1998 begonnen eerst de invoerprijzen en later de uitvoerprijzen scherp te dalen. De oorzaken hiervan zijn gedeeltelijk terug te voeren op de verschillende crises die de opkomende markten in vooral Azië in de afgelopen jaren hebben getroffen. Scherp lagere koersen voor de verschillende Aziatische munten zijn de oorzaak van dalende invoerprijzen voor industriële producten en (half)fabrikaten. Door de crises in Azië viel een belangrijk deel van de vraag naar grondstoffen weg hetgeen zich vertaalde in dalende grondstoffenprijzen. Dat werd nog versterkt door de overproductie van grondstoffen en vooral van ruwe olie. Uiteindelijk heeft zich dat ook vertaald in lagere prijzen voor de Nederlandse uitvoer (zie [figuur 2](#)). Uit de grafiek wordt duidelijk dat de prijzen van in- en uitvoer nog steeds duidelijk beneden het niveau van een jaar eerder liggen, maar dat er een einde gekomen lijkt te zijn aan de prijsdaling.

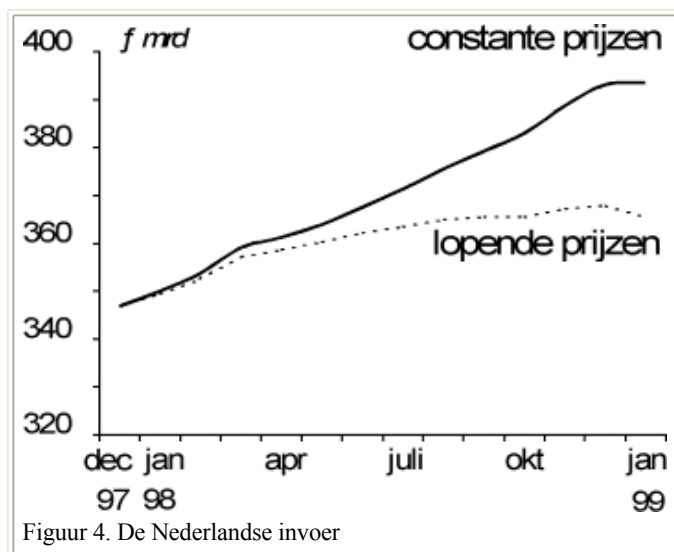

Figuur 2. Prijswontwikkeling van de Nederlandse uitvoer en invoer *mutatie ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder*

Door de gegevens uit [figuur 1](#) en [figuur 2](#) aan elkaar te koppelen wordt een indicatie verkregen van de reële ontwikkeling van de uitvoer en invoer in 1998 ². In [figuur 3](#) en [figuur 4](#) wordt de waardeontwikkeling van de uitvoer en invoer, zoals weergegeven in [figuur 1](#), afgezet tegen de reële ontwikkeling van de uitvoer en invoer ³.

Figuur 3. De Nederlandse uitvoer

Figuur 4. De Nederlandse invoer

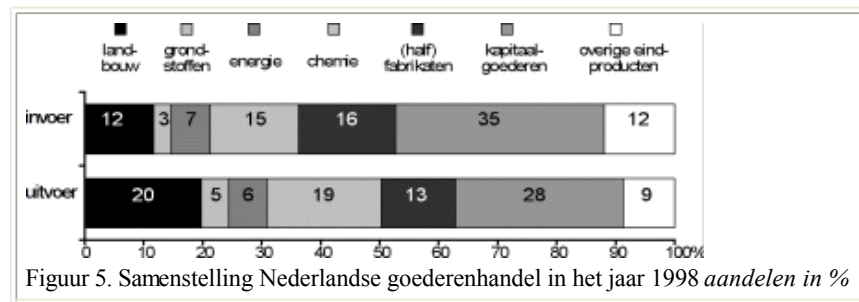
In [figuur 3](#) is de uitvoerontwikkeling weergegeven, uitgaande van 12-maandstotalen. Uit de figuur blijkt dat de uitvoer in reële termen nog steeds toeneemt. Ook is nog geen sprake van een duidelijk vertraagde groei van de uitvoer. Toch mag aangenomen worden dat in de eerste helft van 1999 de groei verder zal afvlakken. Dit is met name gebaseerd op de ontwikkeling van het producentenvertrouwen, de orderposities van het bedrijfsleven en de ontwikkeling van de wereldhandel. Voor het jaar 1999 verwacht het CPB in haar recente CEP slechts een reële groei van de uitvoer van nog geen 2%. Dat lijkt echter wel erg negatief. Recente cijfers over de handel zijn beter dan verwacht en ook de wereldhandel lijkt zich minder negatief te ontwikkelen dan het cpb ten tijde van het opstellen van het CEP verwachtte ⁴.

In [figuur 4](#) is de invoerontwikkeling weergegeven, opnieuw uitgaande van 12-maandstotalen. Al in maart 1998 komen de snel dalende invoerprijzen duidelijk tot uiting. In de daarop volgende maanden daalden de prijzen snel verder. Uiteindelijk blijkt het voor Nederland voordelige gat tussen de invoer in lopende prijzen en de invoer in constante prijzen opgelopen te zijn tot f 25 miljard. Omdat bij de uitvoer f 13 miljard 'verloren' werd resulteert een 'positieve bijdrage' aan de lopende rekening van f 12 miljard hetgeen overeenkomt met ruim 1½% van het bbp.

Samenstelling van de goederenhandel

Nederland is van oudsher een land dat relatief veel agrarische en chemische producten exporteert en minder nadrukkelijk aanwezig is op de markt voor (half)fabrikaten en industriële eindproducten ⁵. Nederland is dan ook een netto exporteur van agrarische en chemische producten en een netto importeur van industriële producten ([figuur 5](#)). Desalniettemin neemt ook in Nederland de kapitaalgoederensector het grootste aandeel in de uitvoer voor haar rekening. Dat is al jaren zo en structurele veranderingen in de samenstelling van de invoer en uitvoer komen pas naar voren als de huidige structuur wordt vergeleken met die van een groot aantal

jaren geleden. Des te opvallender is het dat zich in 1998 toch een paar relatief forse verschuivingen hebben voorgedaan.

In 1998 is het aandeel van de kapitaalgoederen in zowel de invoer als de uitvoer, in nominale termen bezien, met respectievelijk 2,6 en 2,7 procentpunten ten opzichte van 1997 sterk toegenomen. De energiesector daarentegen zag haar aandeel in de invoer en uitvoer met 2,3 respectievelijk 1,9 procentpunten afnemen. Daaraan lagen verschillende oorzaken ten grondslag. Energie daalde, zoals boven al werd opgemerkt, sterk in prijs. De olieprijs daalde in 1998 tot beneden de tien dollar per vat en lag gemiddeld meer dan 35% beneden het niveau van 1997. Dat vertaalde zich uiteraard ook, zij het met enige vertraging, in een scherpe daling van prijzen van de Nederlandse uitvoer van energie en energieproducten. De stijging van het aandeel kapitaalgoederen komt voor een groot deel voor rekening van de kantoorapparaten; vooral pc's. Het is de sterk toenemende vraag naar pc's en daaraan verwante producten in Europa die hieraan ten grondslag ligt. Nederland voert ze, als belangrijk distributiecentrum voor West-Europa, in en daarna weer uit. Het is dus vooral de wederuitvoer van pc's die verantwoordelijk is voor de stijging van de aandelen van kapitaalgoederen.

Ontwikkeling per sector

In [tabel 1](#) is de ontwikkeling van de Nederlandse handel in 1998 weergegeven, onderverdeeld naar sectoren [6](#). Duidelijk is dat het prijsverval vooral een gevolg is van de daling van de energieprijzen. Ook andere primaire producten zagen hun prijzen in het afgelopen jaar echter dalen. Het gemiddelde prijsniveau voor de in- en uitvoer van industriële (half)fabrikaten en eindproducten liet over het hele jaar bezien nog geen echt scherpe daling zien. Op maandbasis bezien ([figuur 2](#)) is het echter duidelijk dat halverwege 1998 de prijsdaling aan dynamiek gewonnen heeft. In de laatste maanden van 1998 en de eerste maanden van 1999 is deze dynamiek wat minder geworden, maar nog steeds is er sprake van dalende prijzen en ondanks het herstel van de olieprijs is een duidelijk algemeen prijsherstel voorlopig nog niet in zicht. Dat betekent in ieder geval dat in 1999 het gemiddelde prijsniveau voor de invoer- en uitvoerprijzen aanzienlijk lager zal zijn dan in 1998 [7](#).

Tabel 1. Prijs- en volumemutaties Nederlandse goederenhandel in 1998

	uitvoer		invoer	
	prijs	volume	prijs	volume
%				
Landbouw	-1,4	3,4	-0,3	-1,8
Grondstoffen	4,0	8,2	-1,1	12,3
Energie	-17,1	-0,9	-24,6	8,2
Chemie	-2,7	5,3	-0,7	6,2
(half)fabrikaten	0,4	4,8	0,7	5,0
Kapitaalgoederen	-1,1	11,6	-1,2	12,1
Overige eindproducten	1,7	5,3	1,6	5,7
Totaal	-2,1	6,2	-2,4	7,2

Bron: eigen berekeningen op basis van gegevens CBS.

De reële groei van de goederenhandel wordt in 1998 gedragen door een sterke toename van de invoer en uitvoer van kapitaalgoederen. Het gaat daarbij vooral om kantoorapparatuur; aan zowel de invoer- als de uitvoerzijde was er sprake van een reële toename van ongeveer 45%. Aangezien de post kantoorapparatuur ook in absolute omvang fors is (ongeveer een kwart van de totale in- en uitvoer van kapitaalgoederen) geeft dit aan dat de groei van de overige productcategorieën minder dynamisch moet zijn geweest. Overigens beslaat de in Nederland geproduceerde kantoorapparatuur slechts een gering aandeel van de totaal via Nederland verhandelde producten (zie de paragraaf wederuitvoer). Uitgezonderd de kantoorapparatuur nam de uitvoer van kapitaalgoederen overigens in 1998 ook nog steeds met ruim 7% bovengemiddeld toe.

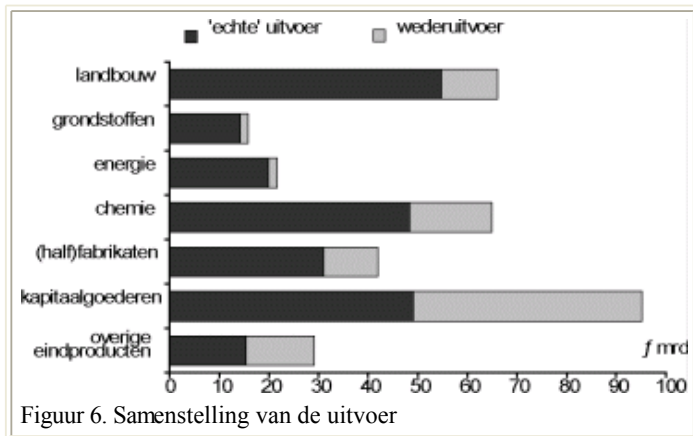
Ook de sector grondstoffen liet een bovengemiddelde groei zien. In deze sector zijn ook de bloemen en planten ondergebracht; sectoren waarin het afgelopen jaar sprake is geweest van een forse dynamiek.

De andere sectoren laten aan zowel de uitvoerzijde als de invoerzijde (uitzondering energie) een groei zien die beneden het gemiddelde ligt. De afnemende economische dynamiek in met name de ons omringende landen is daarvan de belangrijkste oorzaak. Vooral de chemie en de (half)fabrikaten sector zijn conjunctuurgevoelig en ondervinden direct de negatieve gevolgen daarvan. Aangenomen mag worden dat de groei van de handel in deze sectoren dit jaar lager zal uitvallen dan de totale handelsgroei van de industriële sector. Voor de landbouwsector is dat minder het geval, maar de toenemende concurrentie op verschillende deelmarkten zal met name de uitvoer van zuivelproducten onder druk gaan zetten.

Wederuitvoer

Nederland is een belangrijk distributiecentrum voor de West-Europese markten. Dat komt vooral tot uiting in het grote aandeel wederuitvoer in de Nederlandse uitvoer. Van wederuitvoer is sprake als goederen worden ingevoerd en zonder enige bewerking te hebben ondergaan weer worden uitgevoerd⁸. In 1998 neemt de wederuitvoer 30% van onze totale uitvoer voor haar rekening, een stijging van tien procentpunt ten opzichte van 1991. Het stijgende aandeel van de wederuitvoer geeft aan dat het belang van Nederland als distributiecentrum voor West-Europa de laatste jaren sterk is toegenomen. Dat heeft zich de afgelopen jaren dan ook vertaald in een sterke toename van de Nederlandse export van diensten.

De verdeling van de uitvoer in wederuitvoer en uitvoer van in Nederland geproduceerde producten is weergegeven in [figuur 6](#). Op grondstoffen en energie na vormt de wederuitvoer in alle sectoren een belangrijk aandeel. In de kapitaalgoederensector bestaat bijna de helft van de totale uitvoer uit wederuitvoer. Deze sector neemt in 1998 ook bijna de helft van de totale wederuitvoer voor haar rekening. Belangrijkste categorie van de kapitaalgoederensector is de kantoorapparatuur. Bijna 90% van alle uitgevoerde kantoorapparatuur, goed voor een handelswaarde van f 26 miljard, vooral pc's, is niet in Nederland geproduceerd. Andere producten die in forse aantallen worden in- en weer uitgevoerd zijn radio's en televisies (64%) en auto's (15%).

De wederuitvoer in de landbouwsector bestaat vooral uit producten waarvoor Nederland een natuurlijke doorvoerhaven is. Daaronder vallen vooral fruit (80% wederuitvoer) en groenten (25%). Maar ook vis (33%), verschillende zuivelproducten en producten uit aardappelen, fruit of groente (21%) worden in relatief grote hoeveelheden na invoer weer uitgevoerd. Bij de chemie zijn het vooral de chemische grondstoffen (34%) rubber (25%) en kunstharzen (20%) die het grootste deel van de wederuitvoer voor hun rekening nemen. In de sector (half)fabrikaten zijn het de non-ferro metalen (53%) en de ijzer- en staalproducten (26%) die de bulk van de wederuitvoer uitmaken. In de sector overige eindproducten zijn het medische instrumenten en meetapparatuur (58% of f 6 miljard aan wederuitvoer), kleding (46%) en mediaproducten (43%) die de omvang van de wederuitvoer bepalen.

Overigens moet uit het grote aandeel kapitaalgoederen in de wederuitvoer niet geconcludeerd worden dat het belang van de kapitaalgoederenindustrie voor Nederland aan het afnemen is. Het aandeel van in Nederland geproduceerde kapitaalgoederen in de totale uitvoer schommelt al jaren rond de 17%. Dat geeft aan dat, gegeven de stijging van het aandeel van de wederuitvoer, het belang van de kapitaalgoederenindustrie voor de daadwerkelijk in Nederland geproduceerde uitvoer de laatste jaren juist is toegenomen.

1 Dat houdt in dat de handel in de aangegeven maand vermeerderd wordt met de handel in de voorafgaande elf maanden. Dus de decembercijfers komen overeen met de jaarcijfers.

2 De prijsontwikkeling die in [figuur 2](#) is weergegeven is bepaald op een andere grondslag dan de handelscijfers uit [figuur 1](#). De uitkomsten zijn derhalve ook niet meer dan indicatief.

3 Hierbij is per afzonderlijke maand gecorrigeerd, met andere woorden voor 1998 is een zelfde prijsontwikkeling binnen het jaar verondersteld als voor 1997.

4 Het CPB ging uit van een groei van de wereldhandel (voor goederen) van 1½ % in 1999. Zowel het IMF, OESO als de WTO gaan in hun recente publicaties uit van een groei van 3½ à 4%.

5 Vanaf hier wordt gebruik gemaakt van CBS-cijfers die voor de samenstelling van de kwartaalrekeningen gebruikt worden. De onderverdeling naar sector komt niet overeen met die van de gebruikelijke handelscijfers en verder kennen deze cijfers geen uitsplitsing naar land of regio. Het voordeel is dat de prijscomponent eenduidig gedefinieerd is en dat de wederuitvoer afgezonderd kan worden.

6 Het betreft hier niet de totale goederenhandel. In de nationale rekeningen zijn een klein aantal posten met een geringe omvang opgenomen, die niet direct kunnen worden toegerekend aan een sector. Deze posten zijn niet meegenomen in de berekening en evenmin in totaalterm opgenomen.

7 Het CPB gaat uit van een invoerprijsdaling van 4 % en een uitvoerprijsdaling van 3¼ % in 1999 voor de totale invoer en uitvoer (dus inclusief energie en grondstoffen).

8 Nationale rekeningen 1997, blz. 155. Het verschil tussen doorvoer en wederuitvoer is dat bij wederuitvoer sprake is van in- en uitklaring van goederen. Bij doorvoer is geen sprake van in- en uitklaring en dus evenmin van invoer laat staan uitvoer.

